

TÜRK ROMANINDA YAVUZ SULTAN SELİM*

Zeki TAŞTAN**

ÖZET

Tarih, birçok yazar ve şair için vazgeçilmez bir esin kaynağıdır. Onun mazideki mümbit dünyasına yer vermeyen, değinmeyen hemen hemen hiçbir yazarımız yoktur. Özellikle Türk tarihi, bu açıdan keşfedilmemiş bir hazinedir. Yazar ve şairlerimiz de bu hazinenin farkına vararak mazinin kaynaklarından sürekli istifade etmişlerdir.

Yazar ve şairlerimiz tarihten yararlanırken özellikle Osmanlı hanedan üyeleri yanında Kanuni Sultan Süleyman, Yıldırım Beyazıt, Fatih Sultan Mehmet, II. Abdülhamit, Mustafa Kemal Atatürk gibi Türk tarihine yön veren önderleri daha çok tercih etmişlerdir. Yavuz Sultan Selim'i de bu tercih listesinde zikredebiliriz. Gerek şehzadelik yılları gerekse çok kısa süren saltanat yıllarındaki icraatlarıyla adından sıkça söz ettiren I. Selim, edebiyat dünyamızın da ilham kaynaklarından birini oluşturmuştur.

Yavuz Sultan Selim'in esin kaynağı olduğu edebi türlerden biri de tarihi romanlardır. Biz bu çalışmamızda ilk roman örneklerinden bugüne Yavuz Sultan Selim'in tarihi romanlardaki varlığını tespit etmeye çalışacağız.

Anahtar Kelimeler

Yavuz Sultan Selim, Türk tarihi, Osmanlı Devleti, Tarihi Roman, Mısır, Şirpençe.

GİRİŞ

Tarih, kurgusal dünyanın her zaman dikkatini çeken en zengin hazinelerinden biridir. Özellikle de Türk tarihi, tiyatro, şiir, roman, öykü gibi edebî türler için her zaman zengin ve kapsamlı bir kaynak oluşturmaktadır. Sadece Türk yazarları değil dünyadaki birçok edebiyatçı da Türk tarihinin farklı dönemlerini, olaylarını, olgularını ve bilhassa da tarihi kişilikleri yazdıkları edebî ürünlerde önemli bir ilham kaynağı olarak kullanmışlardır. Özellikle Osmanlı tarihi denildiği zaman; Osman Gazi, IV. Murat, Kanuni Sultan Sü-

* Makalenin geliş tarihi: 12.01.2019 / Kabul tarihi: 20.03.2019.

** Prof. Dr., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü / zekitastan@gmail.com

leyman, Fatih Sultan Mehmet, Yıldırım Beyazıt ve daha adını sayamayacağımız birçok önemli isim farklı yönleriyle edebiyat dünyasının yakından ilgilendikleri önderler olmuşlardır. Bu isimlerden biri de kuşkusuz kısa bir süreliğine tahtta kalmasına rağmen Türk tarihi içinde önemli bir yer edinmiş olan Yavuz Sultan Selim'dir. *Tevârih-i Âl-i Osman*'da geçen; "Ne Sultân Ahmed idi tahta lâyık / Ne Sultan Korkud idi bahta lâyık / Bularun her biri îş ü safâda / Velî Sultan Selîm idi gazâda"¹ kıtasında vurgulandığı gibi ömrü devletin bekası için gaza meydanlarında geçen Sultan Selim, Osmanlı Devleti'nin dokuzuncu padişahı olarak, 24 Nisan 1512'de tahta geçmiştir. Tahta geçtiği andan itibaren de büyük hedefler peşinde olan Yavuz, bunu şu sözleriyle açıklar:

*"Arabistan'ı, Mısır'da hüküm süren Çerkez hükümdarından; İran'ı Safevilerden kurtarmak, İslâm'ı bir noktaya toplamak için gerekirse Hint'e ve Turan'a (Türkistan'a) girmek"*²

Yavuz Sultan Selim, sekiz yıllık kısa saltanatında Batı ile barış içerisinde yaşarken seferlerini daha çok doğuya gerçekleştirerek Anadolu'yu Safevi tehlikesinden korumaya çalışmıştır. Bu doğrultuda yaptığı seferlerinin ilki Şah İsmail'e karşı olurken Çaldıran Savaşı'nda büyük bir zafer kazanmıştır. Savaş sonunda Anadolu coğrafyası sadece Safevi tehlikesinden kurtulmamış aynı zamanda Doğu Anadolu, Azerbaycan ve İran üzerinde bulunan ticaret yollarına da hâkim olunmuştur.

Yavuz Sultan Selim'in esas hedefinin Mısır olduğunu belirten dönemin kaynakları, Ridaniye ve Mecidabık Savaşlarından bahsederken Sultan Selim'in kazandığı zaferin önem derecesini kullandıkları dil ve üslup ile vurgulamışlardır. Sultan Kansu Gavri'nin yenilmesiyle Mekke ve Medine'nin koruyuculuğunu üstlenen Sultan Selim'e Hâdimü'l Haremeyn eş-Şerîfeyn unvanı verilmiştir. Rivayet odur ki Cuma günü hutbelerde ismiyle beraber zikredilen unvan Hâkimü'l Haremeyn iken, duruma müdahale eden Sultan Selim, *"İmam efendi Hâkimü'l Haremeyn deme; Hâdimü'l Haremeyn de biz ancak Mekke ve Medine'ye hizmet eden olabiliriz"* demiştir.

¹ Hadîdî, *Tevârih-i Âl-i Osman (1299-1523)*, Haz. Necdet Öztürk, Marmara Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1991, 358.

² Ahmet Rasim, *Osmanlı Tarihi C. I*, Hikmet Neşriyat, İstanbul 2000, 108.

Yavuz Sultan Selim'in koyduğu bu hedef, aynı zamanda onun yapacaklarının da yol haritasıdır. Nitekim bu hedeflerine ulaşmak için önce kardeşleriyle mücadele eden ve daha sonra gaza meydanlarına atılan Sultan Selim, cesareti ve kahramanlıklarıyla da edebiyat dünyası için bir cazibe merkezi oluşturmuştur. Biz bu çalışmamızda onun Türk romanına nasıl yansıdığını tespit etmeye ve romanlardaki Yavuz karakterini bir bütün olarak incelemeye çalışacağız.

Yavuz Sultan Selim'in Türk romanındaki yansımasıyla ilgili bugüne kadar müstakil olarak tek çalışma mevcuttur. Ahi Evran Üniversitesi'nde Prof. Dr. Şahmurat Arık danışmanlığında yürütülen Yüksek Lisans tezinde başlangıcından 2015 yılına kadar 14 roman tespit edilmiş ve incelenmiştir.³ Bu çalışma dışında Yavuz Sultan Selim'in romanlardaki yansımalarına tarihi roman ve tarihi romancılar üzerine yapılan bazı lisansüstü tezlerde ve çok az makalede yer verilmiştir. Özellikle Prof. Dr. Kâzım Yetiş danışmanlığında yaptırılan bir dizi doktora tezi, bu konuda geniş bir başvuru kaynağıdır.⁴ Çalışmamız Yavuz Sultan Selim'in Hayatı (Şehzadelik, Padişahlık, Savaşları ve Vefatı) ve Türk Romanında (çocuk ve gençlik romanları hariç) Yavuz Sultan Selim olmak üzere iki ana başlıktan meydana gelmektedir.

I. YAVUZ SULTAN SELİM'İN HAYATI

Sultan Selim, dedesi II. Mehmet henüz hayattayken ve babası II. Bayezid Han'ın Amasya'da bey olduğu bir sırada H. 872 yılında doğmuştur. Annesi, bir rivayete göre Dulkadiroğlu Alaüddevle'nin kızı Ayşe Hatun'dur. Diğer bir rivayete esasen doğru olması gerekene göre ise Gülbahar Hatun'dur. Kaynaklar onu, sert mizaçlı, dinamik ve cevval bir padişah olarak zikretmektedir. Şehzadeligi döneminde iyi bir eğitim alan Sultan Selim (1512-1520), II. Bayezid Han (1481-1512) padişah iken Trabzon sancakbey-

³ Sinan Yaman, *Tarihi Roman Bağlamında Yavuz Sultan Selim Üzerine Yazılmış Eserler*, Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kırşehir, 2015, 799.

⁴ İsmail Karaca, "Prof. Dr. Kâzım Yetiş ve Türk Edebiyatında Tarihi Roman Üzerine Yapılmış Çalışmalar", *Prof. Dr. Kâzım Yetiş Armağanı*, Hiperyayın, İstanbul, 2019, 27-42.

liğine tayin edilmiştir. Aile hayatı konusunda pek az bilgiye sahip olduğumuz Sultan Selim, Kırım Hanı Mengli Giray'ın kızı olduğu iddia edilen Hafza Hatun ile evlenmiştir.⁵

Osmanlı Devleti tahtına dokuzuncu padişah olarak, 24 Nisan 1512'de cülus eden Sultan Selim, tahta geçerken koyduğu hedefi gerçekleştirmek için ilk olarak kardeşleri şehzade Ahmet ve Korkut gaileleriyle uğraşmıştır. Zira Sultan Selim, daha şehzadeligi döneminde babasının şehzade Ahmet'e daha yakın olmasından dolayı kardeşiyle karşı karşıya gelmiştir. Öte taraftan Şehzade Korkut ise saltanat hayalleri kurmaya başlamış ve Korkut'un bu hayallerinden Sultan Selim haberdar olmuştur. Bu hayalini gerçekleştirmek adına Şehzade Korkut türlü işe başvururken Sultan Selim, emrindeki askerleri Manisa'ya doğru yola çıkarmıştır. Sultan Selim'in askerleri Şehzade Korkut'un sarayını kuşatsa da Şehzade, Piyale adındaki en yakın nedimi ile saraydan kaçmayı başarmıştır. Ancak Cem Sultan vakası göz önüne alınmış ve sonunda yakalanarak Kapıcıbaşı Sinan Bey tarafından boğulmak suretiyle öldürülmüştür. Şehzade Ahmet, bu sebepten Amasya'daki bütün kuvvetlerini toplayarak harekete geçse de başarılı olamamıştır. Neticede Şehzade Ahmet de boğdurularak öldürülmüş ve Bursa'ya defnedilmiştir.⁶

Sultan Selim, Osmanlı padişahı olduğu zaman Avrupa ile dostluk münasebetlerini sürdürmeyi devam ettirmiştir. Osmanlı Devleti'nin genel siyasi durumunu tehdit eden doğudaki Şah İsmail'in Şiilik mezhebini yayma faaliyetlerini ise kaygıyla takip etmektedir. İran'da Safeviler Hanedanı'nın kurucusu olan Şah İsmail (1501-1524), Tebriz'de kendisini Akkoyunlu Hanedanı Uzun Hasan'ın varisi ilân ederek tahta çıkmış, Şiiliği devlet dini-mezhebi olarak benimsemiştir. Şah İsmail, batı komşusu Osmanlılara ve doğu komşusu Özbeklere karşı yaptığı savaşları bir din-mezhep savaşı gibi göstermeye çalışmıştır. Bu nedenle XVI. yüzyılda Sünniler ile Şiiler arasında Ortaçağ boyunca görülmemiş bir mücadele yaşanmıştır.⁷

⁵ *Osmanlı Ansiklopedisi*, "Yavuz Sultan Selim (1512-1520)", C. XII, Ed. Güler Eren, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999, 76.

⁶ Lütfi Paşa, *Tevarih-i Âl-i Osman*, Matbaa-i Âmire, İstanbul 1341, 205; Solakzade, *Solakzade Tarihi*, Mahmud Bey Matbaası, İstanbul 1297, 353-359; Hoca Sadeddin, *Tacü't-Tevarih*, Çev. İsmet Parmaksızoğlu, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1979, 156-157.

⁷ Yılmaz Öztuna, *Yavuz Sultân Selim*, Ötüken Yayınevi, İstanbul 2017, 13; Remzi Kılıç, "Yavuz Sultan Selim Devri (1512-1520) Osmanlı-Özbek Münasebetleri", *Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. I, S. 1, 2001, 88.

a) Katıldığı Savaşlar

1.) Çaldıran Zaferi

Safevi tehlikesinin farkında olan Sultan Selim, tehlike daha da büyümeden İslâm âlemini ikiliğe sürükleyen Şah İsmail üzerine sefer düzenlemeye karar vermiştir. Öncelikle Şah İsmail'i mektup yazmak suretiyle hidayete davet ettiyse de şahtan olumlu bir cevap alamamıştır. Bunun üzerine Sultan Selim, Anadolu'daki şah taraftarlarını da teker teker yakalayıp cezalandırdıktan sonra ordusuna Akkoyunlu beylerin desteklerini de almayı ihmal etmemiştir.⁸

Sultan Selim, öncelikle oğlu Şehzade Süleyman'ı Manisa'dan getirterek İstanbul'da bırakmıştır. Böylece Şehzade Süleyman, ilk önemli vazifesini üstlenmiştir. Bu şekilde hazırlıklarını tamamlayan Sultan Selim, H. 24 Safer 920/M. 20 Nisan 1514'te Anadolu'ya geçerek önce Şah İsmail'e bir mektup yazmıştır. Bu süreçte Sultan Selim ile Şah İsmail arasında mektuplaşmalar olmuş ve bu mektuplar ağır ithamlar içermiştir.⁹

Sultan Selim, yazdığı mektuplardan birinde aslında Şah İsmail'in üzerine yürümeye başladığını haber vermektedir. Mektupta yer alan şu ifadeler oldukça açıktır:

“İşte üzerinize geliyorum, hazır ol; Allah'ın takdiri ne ise o olsun, sonra gafil bulundum, asker toplamaya iktidarım olmadı demeyesin.” Bu mektup üzerine telâşa kapılan Şah İsmail, hemen harekete geçerek Çaldıran Ovası'nda konuşlanmıştır.¹⁰ Sultan Selim ise bir vakit sonra Çaldıran Ovası'na gelmiş ve burada sabah namazını kılarak Allah'a fetih için dualar etmiştir.¹¹

Sultan Selim, Çaldıran Ovası'na gelir gelmez savaşa başlanılması taraftarıdır. Her ne kadar Osmanlı askeri yorgun ve dinlenmeye muhtaç olsa da aynı durum Şah İsmail'in ordusu için de geçerli olduğundan düşmana fırsat

⁸ Ahmet Reşit, *Haritalı ve Resimli Mükemmel Tarih-i Osman-i*, Artin Asaduryan Matbaası, Dersaadet 1328, 212; Hadîdî, *a.g.e.*, 386; *Osmanlı Ansiklopedisi*, a.g.m., 79.

⁹ Ahmet Rasim, *a.g.e.*, 110.

¹⁰ Kayhan Atik, *Lütfi Paşa ve Tevârih-i Âl-i Osman*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2001, 110.

¹¹ Lütü Paşa, *a.g.e.*, 219.

vermek istemeyen Sultan Selim, hemen savaşa girişilmesine karar vermiştir. Savaş Rumeli kuvvetlerinin bulunduğu sağ kanadından top atışlarıyla başlamış ve Sultan Selim'in muzafferiyetiyle neticelenmiştir.¹²

Şah İsmail, savaşın aleyhine sonuçlanacağını anlayınca ordusunu ve milletini terk ederek firar etmiştir. Sultan Selim ise Tebriz'e kadar ilerlemeye muvaffak olmuş ve geri dönüş hazırlıklarına başlamıştır. Sultan Selim, Tebriz'e girdiğinde şehir halkı kendisinden aman dilemiş ve Sultan Selim de ordusuna Tebriz halkına zarar ve ziyan verilmemesini emretmiştir.¹³

2.) Mercidabık ve Ridaniye Seferleri

Sultan Selim zamanında Osmanlı Devleti'nin doğu sınırı Fırat Nehri'ne kadar ulaşmış ve Doğu Anadolu'da Osmanlı hâkimiyeti tesis edilmiştir. Ancak Güneydoğu Anadolu'nun bahsi geçen bu sıralarda hâlâ Memlüklerin elinde olması Safevi tehlikesinin varlığını güçlendirmektedir. Zaten Hicaz su yolları meselesi, Dulkadiroğulları üzerinde ve Çukurova'daki nüfuz mücadelesi iki devlet arasında çatışmayı kaçınılmaz bir hale getirecektir. Osmanlı-Safevi mücadelesi sırasında Memlük Sultanı Kansu Gavri'nin Şah İsmail yanlısı bir politika izlemesi ise ilişkilerin iyice bozulmasına neden olmuştur.¹⁴

Çaldıran Zaferi'nden sonra Sultan Selim, Memlükler üzerine de bir sefer hazırlığına girişmiştir.¹⁵ Tebriz dönüşünde Sultan Selim, kışın Karabağ'da kalmayı baharda da Şah İsmail'i ortadan kaldırmayı düşünse de devlet erkânı iâşe sıkıntısından dolayı bu durumun uygun olmayacağını belirtmiş ve Sultan Selim bu durum üzerine Amasya'ya giderek kışı orada geçirmiştir. Sultan Selim'e Amasya'da iken Şah İsmail'den elçilerle birlikte affedilmesi

¹² Namık Kemâl, *Terâcim-i Ahvâl - Sultan Selim*, Ahmet Mithat Matbaası, İstanbul 1873, 42; Dimitri Kantemir, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Yükseliş ve Çöküş Tarihi CII*, Çev. Özdemir Çobanoğlu, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1979, 49-51.

¹³ Lütfi Paşa, *a.g.e.*, 235; *Osmanlı Ansiklopedisi*, a.g.m., 79.

¹⁴ Mehmet İnbaşı, "Yavuz Sultan Selim'in Şam'daki Vakfıyesi", A.Ü. Türkiye Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, S. 16, 2001, 219-220.

¹⁵ Süleyman Polat, "Arşiv Vesikaları Işığında Yavuz Sultan Selim Dönemi Seferlerinin İâşe Organizasyonuna Dair Yeni Tespitler", Akademik Bakış, C. XI, S. 22, 2018, 195.

için hediyeler gelmiştir. Ancak Sultan Selim, Şah İsmail'e bir cevap vermemiştir. Sultan Selim, kışı Amasya'da geçirdikten sonra 1515'de önce Kemah'ı ele geçirip sonra da Diyarbakır üzerine yürümüştür. Dulkadiroğlu Alaud-devle öldürülerek toprakları ele geçirilmiştir. Kansu Gavri, Sultan Selim'in siyasi girişimlerinin kendi bölgesine yönelik olduğunu fark etmiş ve vakit kaybetmeden Çaldıran Savaşı esnasında firar eden Şah İsmail ile ittifak kurmak adına temasa geçmiştir.¹⁶

Kansu Gavri'nin bu yaklaşımı, Şah İsmail tarafından memnuniyetle karşılanmıştır. Durumu haber alan Sultan Selim, vakit kaybetmeden ordusunu Halep'e doğru sevk etmeye başlamış ve nihayet iki ordu Mecedabık Sahrası'nda karşı karşıya gelmiştir. Sultan Selim büyük bir zafer kazanmış ve Sultan Gavri de savaş esnasında vefat etmiştir. Sultan Selim, bu zaferinden sonra Halep'e girmiş ve şehir halkı sultana bağlılıklarını bildirmişlerdir. Sultan Selim Halep'te 18 gün ikamet etmiş ve burada Cami-i Kebir'de kıldığı ilk Cuma namazında hutbelerde "Hâdimu'l Haremeyn eş-Şerîfeyn" unvanı ile zikredilmiştir.¹⁷

Mercidabık Meydan Muharebesi'nde yenilen Memlûk ordusu, Kahire'ye doğru çekilmeye başlamıştır. Ancak Kahire'nin korunması için tek çare Gazze'nin muhafaza edilmesidir. Savaş sırasında Kansu Gavri'nin ölmesi üzerine yerine Sultan Tomanbey geçmiş ve Tomanbey, Gazze Muhafızlığına Canberdi Gazali'yi tayin ederek emrine 20 bin kişilik bir ordu vermiştir. 28 Ekim 1516'da Gazze'ye gitmek üzere yolan çıkan Canberdi Gazali, Bedevi Arapların desteğini de almayı ihmal etmemiştir. Gazze'nin stratejik öneminin farkında olan Sultan Selim ise bölgeyi kontrol altına alması için Veziriazam Sinan Paşa'yı görevlendirmiştir. Osmanlı ve Memlûk kuvvetleri Gazze'ye yakın Han Yunus Kervansarayını önlerinde karşı karşıya gelmiş ve Sinan Paşa, Canberdi'nin askerlerini geri püskürtmeye muvaffak olmuştur. Gazze'ye bu şekilde hâkim olan Sultan Selim'in artık tek hedefi Kahire'yi ele geçirmektir.¹⁸

¹⁶ Lütü Paşa, *a.g.e.*, 238-240.

¹⁷ Ahmet Rasim, *a.g.e.*, 115-117; Selâhattin Tansel, *Yavuz Sultan Selim*, Milli Eğitim Yayınları, Ankara 1969, 138-141.

¹⁸ Burhan Erhan Çavdaroğlu, "Askeri Dönüşüm Çağında Mercidabık ve Ridaniye Savaşları Üzerine Bir Tahlil", *Ulakbilge*, C. V, S. 14, 2017, 1277-1278.

Canberdi'nin bu yenilgisi üzerine Tomanbey, hemen harekete geçerek Ridaniye denilen yerde hendekler kazıp hazırlık yapmaya başlamış lâkin Sultan Selim, bu hazırlıklardan çok geçmeden haberdar olarak Tomanbey'in üzerine yürümüştür. Ancak Sultan Selim'in, Kahire'ye ulaşabilmesi için çok az komutana geçilmesi nasip olan bir çölden geçmesi gerekmektedir. Ayrıca Osmanlılara pek de dost olmayan Bedevi Arapların bu çölde saldırma ihtimalleri de vardır. Bu sebepten Sultan Selim'i caydırmaya çalışan muhalif bir kesim oluşmaya başladıysa da başarılı olamamışlardır. Sultan Selim, derhal hazırlık yaparak yola revan olmuş ve çölü aşmaya muvaffak olmuştur.¹⁹

Sultan Selim, Tomanbey'in Ridaniye'de hendek kazıp hazırlık yaptığı haberini alınca derhâl saldırı plânını değiştirmiş ve ordunun bir bölümünü Cebel-i Maktab dağının arkasından dolaştırarak düşman karargâhını kuşatmıştır. Bu suretle her yerden kuşatılmış olan Tomanbey, H. 923/M. 1517'de Sultan Selim ile çok büyük bir harbe tutuşmuştur. Savaş neticesinde her ne kadar Sultan Selim büyük bir zafer kazanmışsa da ağır kayıplar vermiştir. Hatta Sinan Paşa gibi önemli bir şahsiyet bu savaşta vefat etmiştir. Sinan Paşa'nın vefatı Sultan Selim'i o kadar derinden etkiler ki şu elem dolu sözleri sarf etmiştir: "*Mısır'ı aldık ama Sinan'ı kaybettik. Sinan'sız Mısır'dan ne olur.*"²⁰

Sultan Selim, bir süre Mısır'da kalarak gerekli örgütlenmeleri kurmuştur. Bu sırada Memlûklere bağlı olan Medine Emiri Şerif Ebü'l Berakât, oğlunu göndererek Osmanlı egemenliğini kabul ettiğini bildirerek Mekke ve Medine'nin anahtarlarını ve kutsal emanetleri Osmanlı Devleti'ne yollamıştır. Mısır Seferi sonucunda Suriye, Filistin, Mısır ve Hicaz Osmanlı Devleti topraklarına katılmıştır. Venedikliler, Kıbrıs için Memlûklere ödedikleri sekiz bin duka altını Osmanlılara vermeye başlamıştır.²¹

b) Sultan Selim'in Vefatı

Sultan Selim, kısa bir müddet saltanatta kaldıktan sonra 53 yaşında vefat etmiştir. Bu konu hakkında Hoca Sadeddin Efendi detaylı bilgiler vermektedir. Zira Sadeddin Efendi'nin babası baş musahip Hasan Can

¹⁹ Selâhattin Tansel, a.g.e., 162-164.

²⁰ Dimitri Kantemir, a.g.e., 64-65.

²¹ Niyazi Akşit, *Padişahlarla Osmanlı Tarihi*, Dilek Yayınevi, İstanbul 1979, 86-87.

Efendi'dir. Verilen bilgilere göre Sultan Selim, Hasan Can ile sarayın bahçesinde gezerken kendisine sırtında meydana gelen batma şeklindeki bir acıdan bahseder. Hasan Can'ın el yordamıyla yaptığı muayenede, sırtındaki acının bir çıbandan kaynaklı olduğu anlaşılır. Ancak edinilen bilgilere göre Sultan Selim, doktora gitmek yerine çıbanı hamamda olgunlaştırarak sıktırmıştır. Hastalığının devam eden evreleri, iyileşmeye yönelik değil aksine her geçen gün çıbanın büyümesiyle devam eden bir süreci kapsamaktadır. Bu sebepten hekimlere görünen Sultan Selim için aslında yapılacak pek de bir şey kalmamıştır.²²

Öte taraftan Sultan Selim, hastalığının vuku bulduğu sıralarda Doğu Akdeniz'in kontrolünü ele almak için hazırlıklar yapmaya başlamıştır. Büyük bir deniz seferi plânlayan Sultan Selim, bu doğrultuda donanmayı güçlendirmiş ve Edirne'ye hareket etmiştir. Sultan Selim, hastalığı iyice ilerlediği için Edirne de konaklamaya mecbur kalmış burada Çorlu Sırt Köyü'nde bir konakta ikamet etmiştir. Hoca Sadeddin Efendi'nin verdiği bilgilere göre iki ay kadar Çorlu'daki konakta kalmış ve hastalığından kaynaklı derin acılar yaşamıştır. Sultan Selim, Şevval ayının dokuzuncu gecesi yani 21 Eylül 1520'de hayata gözlerini yummuştur. Hoca Sadeddin Efendi, verdiği bu önemli bilgilerden sonra aşağıdaki şu dizelere yer vermiştir:²³

*Yaşam bağının nice hali var durur
Elması felâket narı ateş durur
Anda bakî kalmamıştır hiç kimse
Herkesin en son makamı mezar durur*

II) TÜRK ROMANINDA YAVUZ SULTAN SELİM

Türk edebiyatında roman türü, çeviri veya telif eserler olarak Tanzimat'ın Fermanı'ndan sonraya görülmeye başlanır. Şemsettin Sami'nin *Taaşuk-ı Talat ve Fitnat* romanı, bu türün ilk telif eserleri arasında kabul edilir. Ahmet Midhat Efendi'nin 1871 yılında yazdığı *Yeniçeriler*'iyle tarih konulu ilk roman örnekleri görülmeye başlanır. *İntibah* (1876) ile ilk edebî roman örneği veren Namık Kemal *Cezmi* (1881) ile tarihi roman türüne de adım atar. Bu dönemde tarihi konu alan romanlar da Namık Kemal ve Ahmet

²² Hoca Sadeddin Efendi, *a.g.e.*, 356-357.

²³ Hoca Sadeddin Efendi, *a.g.e.*, 358-359.

Midhat Efendi tarafından kaleme alınır. Ancak gerek modernleşmeye başlayan edebiyatımızın bu ilk dönemlerinde gerekse de Cumhuriyet yıllarına kadar yayımlanan romanlarda Yavuz Sultan Selim'i müstakil olarak konu alan hiçbir romana tesadüf edemeyiz. Ancak bu dönemde yayımlanmış tarihi romanlarımızın bazısında Yavuz Sultan Selim'e dair bazı değerlendirmelerin yapıldığını söyleyebiliriz. Dönemin bakış açısını göstermesi açısından bu değinmelere yer vermenin faydalı olacağı kanaatindeyiz.

Yavuz Sultan Selim'den ilk kez bahseden roman *Cezmi*'dir.²⁴ Namık Kemal, *Cezmi*'nin girişinde Yavuz Sultan Selim'e kısaca değinir. Ona göre dünyayı bir padişah için az gören Yavuz, sekiz senelik saltanatında birçok bölgeleri fethetmiş ve Halifeliğin Osmanoğullarına geçmesini sağlamıştır. Yavuz Sultan Selim icraatlarıyla; İskender, Cengiz ve hatta Timur'un işlerini yakan cihangirlik fikrinin İslâmlık kuvvetiyle gerçekleşmesi için gerekli ortamı hazırlamıştır.²⁵

Filibeli Ahmet Hilmi, *Öksüz Turgut*'ta (1910), 'Büyük Türkler' başlıklı müstakil kısımda Yavuz'dan sitayişle bahsederken, Namık Kemal gibi ondaki cihangirlik fikrine de dikkat çekmiştir:

*"Hele Yavuz'umuz! Bütün zamanının en büyük yüreklisi, tarihte görülen büyük padişahların en büyüklerinden biri, kolu bükülmez, aklının derecesi üstüne çıkılmaz olan Yavuz Sultan Selim, bu koca dünyayı atının gezinmesine dar görür bir ulu Türk'tü."*²⁶

Cumhuriyet devrinde tarihî romanların sayısında eskiye nazaran büyük bir artış gözükmektedir. 1871-1923 yılları arasında tarihle ilgili on dört roman neşredildiği hâlde, Cumhuriyet yıllarında (1924-1950) bu sayı altmış yediye ulaşır. Bu romanlardan elli üçü ise Osmanlı devrine yönelir.²⁷ Osmanlı tarihi içinde kuruluştan yükselişe kadarki dönem yazarların en çok tercih ettikleri devrelerdir. Toplam elli üç roman içinde otuz üçü; kuruluş, gelişme, büyüme ve yükseliş devirlerine yönelir. Bu dönemler içinde ise en çok tercih

²⁴ 1870-1950 yılları arasında yayınlanan tarihi romanlarla ilgili birincil kaynak olarak şu tezden yararlanılmıştır: Zeki Taştan, *Türk Edebiyatında Tarihi Romanlar (Türk Tarihi İle İlgili, 1871-1950)*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2 Cilt, İstanbul 2000, 1330 s.

²⁵ Namık Kemal, *Cezmi*, İstanbul (6. b.), 1335, 496 + 4 s.

²⁶ Şehbenderzâde Filibeli Ahmet Hilmi, *Öksüz Turgut*, İstanbul 1326, 130 s.

²⁷ Zeki Taştan, *agtez*.

edilen yükseliş dönemidir. Elli üç romandan on sekizi 16. asra, özellikle de Kanunî Sultan Süleyman zamanlarına yönelmiştir. (% 33,96) Ancak bu yükseliş dönemi içinde Yavuz Sultan Selim'e hemen hemen çok az yer verilmiştir. Hatta bu rağbet, geneli içinde düşünüldüğünde de oldukça sönüktür. Başlangıcından 1950 yılına kadar yayımlanmış 100'e yakın eser içinde Yavuz Sultan Selim sadece iki romana konu olmuştur. Bunlardan ilki Niyazi Ahmet Banoğlu tarafından yayımlanan *Yavuz Sultan Selim Esir Kızlar Arasında* (1945) diğeri ise Feridun Fazıl Tülbentçi tarafından 1947 tarihinde yayımlanan *Yavuz Sultan Selim Ağlıyor* adlı romanlardır. Bu tarihe kadar da bazı romanlarda Yavuz'dan kısa da olsa bahseden romancılarımızdan söz edilebilir.

I. Selim, Cumhuriyet devrinde ilk olarak Kemalettin Şükrü tarafından yazılan *Venedikli Köle* (1931) romanında kısaca geçer. Yavuz'un romana dâhil edilmesi; roman başkahramanı İbrahim Paşa'nın, Osmanlı topraklarına getirilmesine sebep olan Parga seferi dolayısıyladır. Burada Yavuz'un eğlenceye düşkünlüğüne ve sert mizacına kısaca vurgu yapılır.²⁸ Yavuz Sultan Selim, Aptullah Ziya Kozanoğlu'nun *Türk Korsanları*'nda (1931) da temas suretiyle geçer. Sultan Beyazıt'ın yerine geçen Yavuz Sultan Selim'in, Şehzade Korkut ile münasebetlerinden kuşkulananarak Hızır Reis'i Akdeniz'e sokmadığı ifade edilir.²⁹

I. Selim, müstakil olarak ilk kez 1945'te yayınlanan *Yavuz Sultan Selim Esir Kızlar Arasında* romanına konu olur. Fakat esere adını vermesine rağmen hayli geri plânda bırakılmıştır. 61 sayfadan ve tek bölümden ibaret olan romanda Yavuz'un başkumandanlığı, halka iyi muamelesi, merhameti ve devlet işlerinde müsamaha tanımayan hiddeti öne çıkar.³⁰

I. Selim, bu romanda, Mısır seferi sırasında zaman zaman karşımıza çıkar. Bunlardan birinde roman başkahramanı Şahin'in, orduya yardımı üzerine padişah tarafından takdir edildiğini görürüz. Diğer bir bölümde ise Yavuz, Şahin'in yardımcısı Mahmut'un, Mısır Sultanının kafasını getirmesi üzerine hiddetlenmiş ve onun idamını emretmişken araya girenleri kırmarak onu affetmiştir. Mısır seferinde onun kan dökmek emeliyle savaşmadığına değinilir. Tomanbay'ın Yavuz'un elçisi Mustafa Paşa ve adamlarını

²⁸ Kemalettin Şükrü Kalelizade, *Venedikli Köle*, İstanbul 1931, 66 .

²⁹ Aptullah Ziya Kozanoğlu, *Türk Korsanları*, (13.b.), İstanbul 334.

³⁰ Niyazi Ahmet Banoğlu, *Yavuz Sultan Selim Esir Kızlar Arasında*, İst. 1945, 61.

katletmesine rağmen, silâhsız insanlara dokunmayan Yavuz, Mısır'ın fethinde, Tomanbay'a çok iyi davranmış, ancak onun tahrikleri üzerine idamını emretmiştir. Şahin, kaçırılan Türk kızlarını kurtardıktan sonra Yavuz'a bunları hediye etmiş ve padişahın takdirini kazanmıştır.

Mısır seferinin birçok cana mal olduğunu ve Mısır'ın hainlerin eline geçmesinden başka bir işe yaramadığını söylemesi üzerine hiddetlenen Yavuz, derhal Yunus Paşa'nın idamını emretmiştir. Romanda Yavuz'un olumlu özellikleri yanında İstanbul'da kızların kaçırılmasını engelleyememesi de bir zafiyet olarak değerlendirilebilir.

Yavuz Sultan Selim Ağlıyor(1947) romanı ise, Şehzade Selim'in Trabzon valiliğinden başlayarak tahta geçinceye kadar yaşadığı tarihî evreleri; taht kavgalarını, cülusu ve sonrasında meydana gelen iç karışıklıkları, Osmanlı-İran, Osmanlı-Mısır harplerini ve onun son günlerini ele alır. İlk örnek olması açısından bu romanda geçen Yavuz Sultan Selim romanı üzerinde etrafıca durmakta fayda vardır.³¹

Yavuz, burada merkezî şahsiyet olmakla beraber, eserde itici rolü tarihî hâdiseler sağlar. Yavuz'un burada devlet ve hususî hayatında farklı yönleri ortaya çıkar. Devlet işlerinde müsamaha tanımayan padişah, hususî hayatında duygusal, mülayim ve sıcakkanlıdır.

Romanda Sultan Selim'in fizikî cephesi şehzadelik ve padişahlık dönemlerinde olmak üzere, kadın kahramanların bakışından birbirini andırır tarzda verilir. Aspasya'ya göre, Şehzade Selim; 'iri ve muntazam vücutlu, geniş omuzlu'dur. Cariye Donna ise padişahı şöyle görür:

*“Uzun boylu, kalın kemikli, çatık kaşlı, yuvarlak yüzlü, sakalsız, ağzı ve çenesi geniş bir adam olarak gördüğü heybetli hükümdarı hayalinde yaşattığı erkeğe çok benzetti.”*³²

Şehzade, iyi bir eğitim almıştır. Henüz küçük yaşta, ok germesini, ata binmesini büyüklere taş çıkartacak derecede öğrenmiştir. Ayrıca Amasya'nın tanınmış âlimlerinden ders almıştır. On beş yaşında iyi bir süvari olan Selim, Farsçayı çok iyi öğrenmiştir. Hocası Muhyiddin, ondaki zekâyı hayrandır; onda bir padişah için gerekli bütün meziyetleri görür.

³¹ Zeki Taştan, *agtez*.

³² Feridun Fazıl Tülbentçi, *Yavuz Sultan Selim Ağlıyor*, (8.b.), İstanbul 1977, 283.

Yavuz, âlim ve fazıldır. Ulemaya, üdebaya, şuaraya hürmeti vardır. Kendisi de edebiyat okur, şiir yazar ve bu yöndeki sohbetlerden hoşlanır. Henüz şehzadelik döneminde kuvvetli bir şair olmuştur. Çok hassas bir şairdir. Kefe’de ikameti esnasında bilim adamlarını ve şairleri huzura kabul eden Selim, onları yakınına oturtarak değer verir. Saatlerce edebiyattan ve şiirden konuşulur. Misafirler, şehzadenin bilim ve fazlına hayran kalırlar. O, padişahlığı zamanında da bir gün, vezirlerle şairleri bir arada kabul ederek, rütbe ve mansıba itibar etmediğini de göstermiştir. Türk, Arap ve Fars dillerinde şiir yazıp ve söyleyen Selim, edebiyat ve şiir üzerine uzun uzun sohbet eder. Yanından hiç ayırmadığı Kazasker Şemseddin Efendi ile çeşitli ilmî ve edebî mevzular etrafında konuşmaktan zevk duyar. Hazine hademelerinin akçe dağıtım meselesinde anlaşmazlık içine düşmeleri üzerine onların hapsedilmesini emreden Yavuz, Zenbilli Ali Efendi’nin aracılığıyla mücrimleri affedererek, ulemaya karşı olan saygısını göstermiştir. Ayrıca o, Zenbilli Ali Efendinin mütalâasıyla fikrini değiştirerek hak sözü kabul etmesi, yanlışlıktan dönmesi bakımlarından dürüsttür.

Tarihe meraklıdır. Boş zamanlarında tarih okur. Maziden dersler alıp gelecek kurmak şiarıdır. Nedimi Hasan Can’a *Tevarih-i Âli Osman*’dan parçalar okutan Selim, Ankara Savaşı üzerinde durarak, Timur’un ta Semerkant’tan Anadolu’ya gelmesine hayret eder. Timur’un cüreti, onun Mısır seferi için bir ilham teşkil etmiştir. O, dünyayı fethetmeye azmettiği zaman, Hindistan’da hükümet eden Timur’un torunları üzerine yürüyüp intikam almak dilemiştir.

Sultan Selim’in devlet umurundaki hayatı sert ve şiddetlidir. O henüz, küçük yaşta tahtı kendine hak görür. Babasının tahta çıkmasıyla kendisine iktidar yolunun açıldığını fark etmiştir. Hocası Muhyiddin Efendiyle bu mevzu üzerinde sık sık konuşur. Trabzon’daki valiliği esnasında babasının uyuşuk ve yumuşak siyasetini beğenmeyen Selim, harekete geçer. Tahta geçinceye kadar bütün engelleri bir bir ortadan kaldırır. Önce babasıyla savaşır bu yolda. Aldığı ilk yenilgi onu daha da hırslandırır. Bu defa kaleyi içten fethetmek için, ricalden ve askerlerden bazı kişileri elde eder. Durumlar aleyhine geliştiği ve ihtiyar Beyazıt’ın gözden düştüğü bir anda ortaya çıkarak tahta oturur. Padişahın ilk icraatı, devlete isyan eden asi kardeşlerinin işini bitirmektir. Sonra Anadolu’daki huzursuzluklar bastırılır. İran ve Mısır’ın fethiyle beraber gözler Avrupa’ya çevrildiği sıralarda ömür vefa etmeyecektir. Tabiatıyla siyasî, idarî ve askerî sahalarda bir dehadır.

O, devlet işlerinde müsamaha tanımayan, asabi ve gerektiğinde oldukça sert bir şahsiyettir. Dünyayı fethetmek arzusuyla mağrurdur. Bu övünme kişiliğinde tecelli ettiği gibi, devlete de aittir. Müşaverelerde son söz onundur. Resmî işlerde yaptığı plânlara muhalefet eden, ukalalık taslayan ve ters cevap verenler, bazen idamla cezalandırılır. Çok çabuk hiddetlenen Yavuz, itaat-sizliğe müsamaha tanımaz. Karaman Beylerbeyi Hemdem Paşanın, İran üzerine yürümekte kararlı ve azimli olan Yavuz'u, ordunun yorgunluğunu bahane ederek vazgeçirmeye çalışması, felâketi olmuştur. Yavuz, kendisine 'akıl vermeye cüret'³³ eden Paşayı hemen idam ettirir. Dördüncü vezir Hüseyin Paşanın, Tih Sahrasının geçilemeyeceği yolunda bir fikir beyan etmesi üzerine Yavuz yine hiddetlenmiş ve 'Billah böyle vezir istemem' diyerek, paşayı idam ettirmiştir. Yunus Paşa da Mısır'daki atamaları eleştirince idam edilir. Sadrazam Mustafa Paşayı, Şehzade Ahmet'le münasebeti, Dükka-kizâde Ahmet Paşa ve Tacizade Cafer Çelebiyi yeniçerileri kıskırtmaları gibi sebeplerle idam ettiren Yavuz, bütün hiddet ve şiddetine rağmen Hersek Ahmet Paşa gibi, devlete uzun süre hizmet etmiş vezirini de her zaman takdir etmiş ve kadirşinaslığını göstermiştir. Ayrıca her idam sonrasında kederlenen Yavuz, Şehzade Korkut ve Tacizade'nin ardından gözyaşı dökmüştür.³⁴

Yavuz, dünyayı fethetmek isteyen bir idealisttir. Kemal Paşazade ile konuşmasında buna muktedir olduğunu şöyle söyler:

*"Biz küre-i zemini bazıçe gibi yed-i galebimizde tedvir etmeye nefsimizde iktidar görüyoruz."*³⁵

Yavuz Sultan Selim'in asıl önceliği; 'İslâm ülkelerini Osmanlı idaresi altında toplamak'tır. Nitekim Mısır'ı zapt ederek, siyasî manada bunu başarmıştır. Yavuz Sultan Selim öncülüğündeki Türk ordusu Halep'ten sonra Suriye ve Filistin'i de fetheder. Kahire önlerine gelinir. Burası da ele geçirilir.

Yavuz Sultan Selim, Mısır'ı fethettikten sonra Abbasi Halifesi Mütevekkil'i huzuruna davet eder. Mütevekkil, o zamana kadar Memlûk hüküm-

³³ Feridun Fazıl Tülbentçi, *a.g.e.*, 302.

³⁴ Feridun Fazıl Tülbentçi, Yavuz'un merhametli yönünü ortaya koymak maksadıyla yeri geldiğinde onu ağlatır. Romanına özellikle 'ağlıyor' ibaresini koyarak, 'yavuz' lâkabıyla tarihte sertliği, haşmeti, cesareti ve şecaatiyle tanınmış bir padişahın duygusal yönünü de vurgulamak ister.

³⁵ Feridun Fazıl Tülbentçi, *a.g.e.* 429.

darlarının elinde bir oyuncaktır. Bütün halifelik hukukunu “alenen ve törenle Yavuz’a terk ederek İstanbul’da ikametine müsaade buyrulmasını” ister. Bu suretle halifelik Osmanoglullarına geçmiş olur.

Kendisini ‘cenk için doğmuş adamım’ diye, tanıtan Yavuz; savaşlarda bunu ispat eder. Çaldıran Savaşında ‘on kişilik birliklere tek başına’ saldırmış; Mercidabık Savaşında ‘yağız atıyla her tarafa’ yetişmiş ve usta bir savaşçı, korkusuz bir kumandan, yiğit bir cengâver olduğunu göstermiştir. Ayrıca onun tarihte kimsenin geçmeye cesaret edemediği Tih Sahrasını geçebilmesi, azmini ve kararlılığını gösterir.

Yavuz, hususî hayatında mülayim, merhametli ve duygusaldır. Yakup ve arkadaşlarıyla dosttan öte bir münasebet geliştirmiştir. Onlara Kadırga’da bir konak tahsis etmiş ve onları zaman zaman ziyaret ettiği gibi, çoğu zaman da yanında bulundurmıştır. Yavuz, Trabzon’da bu Rum kızı Aspasya’ya âşık olur. Aspasya, Yavuz’un hayatta sevdiği tek saf kadındır. Onunla Trabzon’da başlayan ilişki, İstanbul’da da devam eder. Ancak bu münasebet hiçbir zaman devlet işlerini aksatmaz. Yavuz, özel hayatıyla devlet işlerini birbirine karıştırmamaya özen gösterir. Hatta Aspasya, Yavuz’un aklının bir köşesini sürekli kurcalasa da esasında onun en büyük aşkı ordusu, savaş meydanları ve zaferleridir. Onun kendisine yeni sunulan bir kadın hakkında Haremağası Cafer’e; “...biz kadın meclislerini değil, savaş meydanlarını düşünürüz. Haremde geçirilecek zamanımız yok. Koynumuza zorla sokulmuş bir kızı da sevmeye yaratılışımız müsait değil.”³⁶ diyerek, bu konudaki tavrını gösterir.

Yavuz ve hususiyle de Kanunî devri, karada olduğu gibi, Türklerin denizde de zaferlere imza attıkları çağdır. Kimi romancılarımız bu devrede üstün başarılarla imza atan ünlü Türk denizcilerini işlemişlerdir. Bunlardan en çok ele alınan Barbaros kardeşlerdir. Vak’anın bir bölümü I. Selim döneminde geçen *Barbaros Hayreddin Geliyor*’da (1949) Yavuz’a kısaca temas vardır. Buna göre, Oruç ve Hızır reisler; ‘Yavuz Sultan Selim’e bir ülke armağan etmek için bu cihada’ atılmışlardır.

Doç. Dr. İsmail Karaca’nın tespitlerine göre 1951-1960 yılları arasında 41 tarihi roman yayımlanmıştır. Bu romanlardan 8’i 16. yüzyıla uzanır. Bunlar içinde Yavuz Sultan Selim’i konu alan tek roman; Sevda M. Sezer tara-

³⁶ Feridun Fazıl Tülbentçi, *a.g.e.* 283.

findan yazılan *Rukiye Hatun*'dur. Yavuz Sultan Selim'in Trabzon'daki şehzadelik yıllarından başlayan roman, onun tahta çıktığı yıllara kadar uzanır. Karaca, *Şah İsmail* adında bir romanın da olduğunu ancak burada Yavuz Sultan Selim'in konu edilmediğini belirtir.³⁷

Rukiye Hatun'da da Selim'in geri planda kaldığını söyleyebiliriz. Romanın başında, Şehzade Selim'i, Trabzon Sancağı'nın başında görürüz. Romanda ayrıca Şehzade Selim'in, babası Sultan Beyazıt'ı tahtından indirip yerine geçtiği, Şah İsmail'le yaptığı Çaldıran savaşını kazandığı kısaca geçer. Atmeydanı'nda yapılan müsabakalar vesilesiyle de Sultan Selim, yarışmalarındaki başarısından dolayı beğendiği Üveyz Bey'in daha sonra kendi oğlu olduğunu öğrenir. Karaca'ya göre Yavuz Sultan Selim ve Şehzade Süleyman'ın hayatları çevresinde aşk ve entrikanın hâkim olduğu romanda, yazarın vermek istediği herhangi bir mesaj yoktur.³⁸

1961-1965 yılları arasında yayımlanan 39 romanın 9'u 16. yüzyıla uzanır. Bunlar içinde Yavuz Sultan Selim; *Yavuz'un Peñçesi*, *Şanlı Kadırgalar*, *Kızıl Kadırga* ve *Kartal Başlı Kadırga* adlı romanlarda işlenir.³⁹ *Yavuz'un Peñçesi* romanına adını veren aslı kahraman Yavuz Sultan Selim'dir. Bu romanda onun padişahlığı ve devlet yönetimindeki ciddi prensipleri her yönüyle anlatılır ve vakanın tüm seyri onun etrafında şekillenir.⁴⁰ Yavuz Sultan Selim, bu romanda tahta çıkışı ve Osmanlı İmparatorluğunun sınırlarını genişletmek için yaptığı savaşlarla yer alır. Hırslı, inatçı ve ülkesini güçlü kılmak isteyen bir padişahdır. Osmanlının sınırlarını doğuya ve güneye doğru genişletmek için saltanatı süresince savaşır. İran ve Mısır'a düzenlediği seferlerle hem ülkesini büyütür hem de ekonomiyi düzeltir. Romanda özel hayatı hemen hemen hiç işlenmez, sadece padişah olarak ordusunun başında savaşlara giden, savaş meclislerine başkanlık eden bir kumandandır. Salta-

³⁷ İsmail Karaca, *Türk Edebiyatında Tarihi Romanlar (Türk Tarihi İle İlgili, 1951-1960)*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 3 Cilt, İstanbul 2004, 1794 s.

³⁸ İsmail Karaca, *agtez*, s. 246-247.

³⁹ İlknur Tatar Kırılmış, *Türk Edebiyatında Tarihi Romanlar (Türk Tarihiyle İlgili 1961-1965)*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul 2007.; Ayrıca bk. Eray Kaçen, *Oğuz Özdeş'in Tarihi Romanları*, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012, 241 s.; Sinan Yaman, *agtez*.

⁴⁰ İlknur Tatar Kırılmış, *agtez*, 675.

natı boyunca Osmanlının cihan imparatorluğuna ulaşması en önemli hedevidir. Onun bu seferlerinden en önemli netice halifelik kurumunun da Osmanlının bünyesine katılmasıyla imparatorluğun manevi anlamda da nüfuzunun artmasıdır.⁴¹ Şair mizaçlı biri olarak anlatılan hatta birçok şairden de iyi şiirler kaleme alan Yavuz, Farsçadan başka lisanlarla da konuşabilen, ilme ve âlimlere değer veren; “gerçekten büyük, mükemmel ve noksansız” bir insandır.⁴²

Yavuz’un Peңesi, “merkezî kişi olan Yavuz Han üzerine kurgulanmıştır. Bu haliyle o, olumlanan Türk milletinin yüceltilen Türk padişahıdır. Eserde, şah İsmail’in Türklüğünü ve devlet kademelerinde Türkçenin egemen olmasını öven Balım Sultan, Türkçe ve devşirmelik üzerinden Yavuz Han’ı ve Osmanlı Devleti’ni eleştiriye tabi tutar”:

*“Padişahım, dinin gayesi ahlaktır, fazilettir. İşitirim ki vezirlerinizin çoğu devşirmedir. Sarayda bile çok kere Türkçe konuşulmamakta, zat-ı şahaneleri bile şiirlerini Arapça ve Acemce yazmaktadır. Müslümanlık demek, Arapça bilmek, Arapça yazmak değildir. Türk her şeyden evvel benliğini ve dilini muhafaza etmelidir, milletini sevmelidir.”*⁴³

Yavuz’un Peңesi’nde İslam birliği fikri işlenir. Dikkat çeken bir yön de Yavuz’un yukarıda yapılan eleştiriye verdiği cevaptır. Romanda Türklüğü ön plana çıkaran Yavuz, Türkçe şiir yazmadığına şöyle hayıflanır:

*“Şiirlerimi çoğu defa Acemce yazmış olduğuma şimdi esef ediyorum Hasan Can. İlimi öğreneceğiz, şiir yazacağız diye neredeyse kendi dilimizi unutuyoruz. Cenk kadar, fütuhat kadar bir millete dil de lazımdır değil mi Hasan Can?”*⁴⁴

Sultan Selim, *Yavuz’un Peңesi* romanı dışında *Şanlı Kadırgalar*, *Uluç Reis*, *Kartal Başlı Kadırga* ve *Kızıl Kadırga* romanlarında Osmanlının padişahı olarak zikredilir; fakat bu eserlerde aktif şekilde yer almaz.⁴⁵ *Kartal Başlı Kadırga*’da Yavuz Sultan Selim’in adı Rodos fethi hazırlıkları ve İtalyan bir kapitanın Turgut Reis’e padişahın öldüğünü bildirmesi sırasında geçer. Rodos’u almak babasına değil, Kanuni Sultan Süleyman’a nasip olur. *Kızıl Kadırga*’da Yavuz Sultan Selim’in otoriter yönü tekrar belirir. Deli Cafer adlı denizciye

⁴¹ İlknur Tatar Kırılmış, *agtez*, 814.

⁴² Oğuz Özdeş, *Yavuz’un Peңesi*, Türkiye Yayınevi, İstanbul, 1964, 138.

⁴³ Sinan Yaman, *agtez*, 696; Özdeş, *Yavuz’un Peңesi*, 59.

⁴⁴ Sinan Yaman, *agtez*, 696; Özdeş, *Yavuz’un Peңesi*, 111.

⁴⁵ İlknur Tatar Kırılmış, *agtez*, 757.

verdiği fermanla talep ettiği her hizmetin yerine getirilmesini ister. Bu ferman ile Kızıl Kadirga denilen korsan gemisinin takibi kolaylaşır. Sultan Selim, İnebahtı yenilgisinden sonra yeni bir donanma kurulması emrini verir. Kaptan-ı Deryalık makamını verdiği Uluç Ali'nin adını Kılıç Ali Paşa'ya çevirir. *Şanlı Kadırgalar*'da Yavuz Sultan Selim, Barbaros Hayrettin Paşa'ya Cezayir savunmasında desteklemek üzerine söz verir. Bu sözüne istinaden paşaya savaş gemileri ve Anadolu sahillerinden asker toplama yetkisi verilmiştir. Yine bir başka denizcilikten bahseden roman olan *Uluç Reis*'te padişahın adı kısaca zikredilir.⁴⁶

1966-1970 yılları arasında yayımlanan 26 romandan üçünün 16. yüzyıla uzandığını; bunlardan da ikisinin (Bekir Büyükarkın, *Suların Gölgesinde* (1966); Orhan Deliorman, *Yavuz Sultan Selim Han* (1969), Yavuz'u konu aldıklarını görüyoruz. Ayrıca 16. yüzyıla uzanan *Turgut Reis*'te (Musa Cevat Şakir, 1966) Yavuz Sultan Selim'in Avrupa deniz kuvvetleriyle barış halinde olduğu için Osmanlı sularında deniz korsan gemilerinin gezmelerini pek hoş görmediğine kısaca vurgu yapılır.⁴⁷

Orhan Deliorman tarafından kaleme alınan *Yavuz Sultan Selim Han* romanı kronolojik bir şekilde ilerler. Yavuz Sultan Selim'in doğumundan vefatına kadar geçen önemli olayların ele alındığı romanda, onun Yeniçeri ocaklarında yaptığı ıslahatlara ve özellikle askeri alandaki başarılarına, savaş alanlarında uyguladığı zekice taktiklerine yer verilir. Oldukça kararlı, azimli, yeri geldiğinde kendisini yolundan çeviren veya devleti zafiyete uğratacak hiçbir olayda müsamaha tanımayan öfkeli bir padişah olan Yavuz, yendiği Şah İsmail ve yakınlarına, savaşta mağlup olan insanlara karşı koruyucu, talana, yağmaya, zulüm ve şiddete de karşı çıkacak derecede de merhametlidir. İyi kalpli, saygılı, ciddi, kararlı, alçakgönüllü, inancı, hiddetlidir.⁴⁸

Rodos fatihi Kurdoğlu Muslihittin'in maceralarının da anlatıldığı *Suların Gölgesinde* olayların önemli bir kısmı 16. yüzyılın ilk çeyreğinde gerçekleşir. Yavuz Sultan Selim'in tahta geçmesine değinilen romanda onun Kurdoğlu Muslihittin'le karşılaşmasına da yer verilir.

⁴⁶ İlknur Tatar Kırılmış, *agtez*, 680.

⁴⁷ Aigul Sulaimanova, *Konusunu Türk Tarihinden Alan Tarihi Romanlar (1966-1970)*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2009, 382 s.

⁴⁸ Sinan Yaman, *agtez*, 799.

1971-1995 yıllarında tespit edilebildiği kadarıyla 150 roman yayımlanmış fakat bu romanların hiçbirinde Yavuz Sultan Selim müstakil olarak ele alınmamıştır.⁴⁹ Sadece bazı romanlarda kendisine kısaca değinilmiştir. İsmail Yılmaz tarafından kaleme alınan ve Mimar Sinan'ı konu alan *Çanlar Sustu* (1991) romanında Yavuz Sultan Selim'in ordunun ilerlemesinin durdurmak için ricaya gelen Hemdem Paşa'yı boğdurttuğu ifade edilir.⁵⁰ Sekbanbaşı Balyemez Osman Ağa, Yavuz Sultan Selim'in kanla geldiği iktidarı elinde tutmak için kan döktüğüne inanmaktadır. Sinan'ın arkadaşlarından Mehmet ve Ferhat, padişahın tahta çıkarken kardeşlerini acımasızca öldürttüğünü, bazı şeylerin hesabını vermesi gerektiğini söyler. Yavuz Sultan Selim, bir sefer esnasında sırtında çıkan bir çıban yüzünden ölüm döşeğine düşer. Lalasıyla yaptığı konuşmadan, kardeşlerini ve yeğenlerini öldürttüğü için üzüntü duyduğu anlaşılmaktadır. Yalnız hissettiği şey kesinlikle pişmanlık değildir; çünkü devletin bekası için kardeşlerinin ölmesi gerektiğini ifade eder.⁵¹

1996-2004 yıllarında yayımlanan 105 romandan⁵² müstakil olarak dört romanda Yavuz Sultan Selim'e yer verilir. Yavuz, *İsmail* (Reha Çamuroğlu, 1999)'de şehzadelik yıllarından itibaren karşımıza çıkar. II. Beyazıt'ın dört oğlundan tahta en uzak şehzade olarak görülen Yavuz, taht mücadelesinde

⁴⁹ Ramazan Topdemir, *Türk Edebiyatında Tarihi Romanlar (Türk Tarihi İle İlgili, 1971-1980)*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2005, 742 s.; Ahmed Eldessouky, *Türk Edebiyatında Tarihi Romanlar (Türk Tarihi İle İlgili, 1981-1985)*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2010, 625 s.; Dilek Nalbantlar Erdoğan, *Türk Edebiyatında Konusunu Türk Tarihinden Alan Romanlar (1991-1995)*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2015, 1108 s.; Sinan Yaman, *agtez*.

⁵⁰ Dilek Nalbantlar Erdoğan, *agtez*.

⁵¹ Dilek Nalbantlar Erdoğan, *agtez*, 1103.

⁵² Semiha Özel Yaman, *Türk Edebiyatında Konusunu Türk Tarihinden Alan Romanlar (1996-2000)*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2015, 1230 s.; Necmettin Özmen, *Türk Edebiyatında Konusunu Türk Tarihinden Alan Romanlar (2001-2002)*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2013, 908 s.; Duygu Oruç, *Türk Edebiyatında Konusunu Türk Tarihinden Alan Romanlar (2003)*, İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2015, 329 s.; Muhammed Ensar Erensayın, *Türk Edebiyatında Konusunu Türk Tarihinden Alan Romanlar (2004)*, İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2016, 215 s.; İrem Temur, *Yavuz Bahadroğlu'nun Tarihi Romanları ve Romancılığı*, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Edirne, 2009, 2010 s.

başarılı olduktan sonra ilk hedef olarak “kızılbaşların” üzerine gitmeye karar verir. Oldukça sert, yeri geldiğinde acımasız ve cesur bir karaktere sahip olan Yavuz, kendisini “zamanının İskenderi” olarak nitelendirir. *Kiraze*'de de benzer bir karakter olarak kısaca karşımıza çıkan Yavuz, babasını tahttan indiren, halk arasında da yeğenlerini boğdurtan, öfkeli bir padişaktır.⁵³ Cahit Ülkü tarafından kaleme alınan *Pargalı İbrahim Paşa* (2001) ve *Rüstem Paşa* (2002) romanlarında Yavuz'un vefatına kısaca temas edilmiştir.⁵⁴

Tarihi roman yazarı olan Yavuz Bahadıroğlu dört romanında (*Şehzade Selim, Mısır'a Doğru, Şirpençe, Muhteşem Yavuz Sultan Selim Han*) müstakil olarak Yavuz Sultan Selim'i ele alır. *Şehzade Selim*'de (1997) onun şehzadelik yıllarını; *Mısır'a Doğru*'da (2000) padişahlık dönemi ve *Şirpençe*'de (2006) onun son yıllarını, *Muhteşem Yavuz Sultan Selim Han* (2016)'da şehzadelik yıllarından vefatına kadar geçen süreyi işler.⁵⁵ Bu romanlarda Yavuz Sultan Selim, fiziksel özellikleri, idealist cephesi, devlet adamlığı, savaşçı yönü, cesareti, ruhsal yönleriyle ideal bir kahraman olarak tasvir edilir. Hikmet, ahlak, cesaret ve cömertlik yönleriyle bir padişah olması gereken tüm özelliklere sahip olan Yavuz, aynı zamanda kültürel yönü, birkaç dile hâkimiyeti, şiiire tutkunluğu, bilim adamlarına saygısı, ciddiyeti ve gönül adamlığıyla mükemmel bir devlet adamı olarak tasvir edilmiştir. İslam birliği yolunda büyük düşüncelere sahip olan Yavuz, bunu Avrupa'ya karşı Osmanlı Devleti'nin diri ve güçlü kalması için önemli bir dayanak olarak görür.⁵⁶ *Şehzade Selim*'de tahta çıkmadan önce çizdiği ülkü, onun İslam idealini de özetler:

*“İslam'ın şanı yücelsin isteriz. Hilafet küçük ellerde manasını kaybetmeye doğru gider. Güçlü omuzların yüklenmesi lazım. İslam adına bayrak açabilmek için buna muhtaç olacağız. Kısaca, saltanatımız müddetince rahatlık vaat edemeyiz kimseye. Kan, barut ve savaş getireceğiz. Yalnız Allah katında şuna yemin ederiz ki; İslam izzet ve vakarını daima yükseklerde tutacağız.”*⁵⁷

⁵³ Sinan Yaman, *agtez*, 508.

⁵⁴ Necmettin Özmen, *Türk Edebiyatında Konusunu Türk Tarihinden Alan Romanlar (2001-2002)*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2013, s. 106-107.

⁵⁵ Bk. İrem Temur, *agtez*.

⁵⁶ İrem Temur, *agtez*. 95-98.

⁵⁷ Sinan Yaman, *agtez*. 708

Yavuz Bahadıroğlu'nun *Şirpençe* romanında da Yavuz Sultan Selim'in kütüphanesindeki tüm kitapları okuduğunu, günde dört saat uyduğunu ve "Biz gözlerimizi ileriye diktik. Bakışlarımız bütün şarkı tarıyor. İdealimiz, hiç düğümlemeden Hint ellerine kadar uzanıyor."⁵⁸ sözüyle tüm dünyaya hükmetmek ülküsünde olduğunu görürüz. *Mısır'a Doğru*'da ise İslam birliği fikri şöyle özetlenir:

"Rehberimiz Resulullah'tır. Onun rehberliğini kabul edenlerin ilk muzaffer akını Bedir Gazası oldu. Sonra tevhid sancağı Malazgirt'te, Niğbolu'da, Bizans içlerinde dalgalandı. Oradan aldık Allah'ın inayetiyle, ümmetin desteğiyle Çaldıran'a götürdük."⁵⁹

Yavuz Sultan Selim'le ilgili bu dönemde bir rağbet gözlenir. O, bu tarihten günümüze kadar tespit edebildiğimiz kadarıyla Okay Tiryakioğlu'nun *Yavuz* (2009); *Kurt ve Kuzgun* (2014), *Kayıp Sır* (2016)⁶⁰; Ayşe Tulun, *İki Hükümdar Bir Kadın* (2009)⁶¹ ile *Tac-ı Sultan Selim* (2010)⁶²; Ebubekir Subaşı, *Cihan Padişahı Yavuz Sultan Selim* (2009)⁶³; Doğan Erdem, *İda'nın Merhameti* (2009)⁶⁴; İskender Pala, *Şah ve Sultan* (2010)⁶⁵; Ayşe Tulun, Hasan Basri Bilgin, *Efetürk Yavuz Han* (2011)⁶⁶; Aydan Gündüz, *Yavuz: Roma Sultanları*, (2011)⁶⁷; Şükrü Altın, *Aşkın Adı Yavuz – Cariye* (2016)⁶⁸; İbrahim Murat, *Sultanın Öfkesi Yavuzun Sevdası*, (2016)⁶⁹; Yiğit Recep Efe, *Kumandan Yavuz Sultan Selim*, (2017)⁷⁰; Reşat Gürel, *Satrançla Örülen Dünya*, (2017)⁷¹;

⁵⁸ Sinan Yaman, *agtez.* 713

⁵⁹ Sinan Yaman, *agtez.* 718

⁶⁰ Okay Tiryakioğlu, *Yavuz*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2009.; Okay Tiryakioğlu, *Kurt ve Kuzgun*, Timaş Yayınları, 2014, 344 s.; Okay Tiryakioğlu, *Kayıp Sır*, Timaş Yayınları, 2016, 440 .

⁶¹ Ayşe Tulun, *İki Hükümdar Bir Kadın*, Astrea Yayınları, İstanbul 2009.

⁶² Ayşe Tulun, *Tac-ı Sultan Selim*, Astrea Yayınları, İstanbul, 2010.

⁶³ Ebubekir Subaşı, *Cihan Padişahı Yavuz Sultan Selim*, Mavi Lale Yayınları, İstanbul, 2009.

⁶⁴ Doğan Erdem, *İda'nın Merhameti*, Postiga Yayınları, İstanbul 2009.

⁶⁵ İskender Pala, *Şah ve Sultan*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2010.

⁶⁶ Hasan Basri Bilgin, *Efetürk Yavuz Han*, Hayat Yayınları, İstanbul 2011.

⁶⁷ Aydan Gündüz, *Yavuz: Roma Sultanları*, Dharma Yayınları, 2011.

⁶⁸ Şükrü Altın, *Aşkın Adı Yavuz – Cariye*, Çelik Yayınevi, 2016.

⁶⁹ İbrahim Murat, *Sultanın Öfkesi Yavuzun Sevdası*, Avrupa Yakası Yayınları, 2016.

⁷⁰ Yiğit Recep Efe, *Kumandan Yavuz Sultan Selim*, Acayip, 2017, 208

⁷¹ Reşat Gürel, *Satrançla Örülen Dünya*, Bilge Oğuz Yayınları, 2017.

Mehmet Işık, *Son Türkmen*, (2017)⁷²; Cihan Erdem, *Cellat*, (2017)⁷³ romanlarına konu olur.

Ebubekir Subaşı tarafından yazılan *Cihan Padişahı Yavuz Sultan Selim*'de Yavuz Sultan Selim âlimlere, adalete ve istişareye değer veren, şiiri seven, hazırcevap, halkın sorunlarıyla bizzat ilgilenen, *milletine karşı gerçek bir baba gibi* davranan, kararlı, azimli, cesur bir cihan padişahıdır. İslam birliği fikriyle hareket eden Yavuz Sultan Selim'e gönderilen bir mektupta, bazı Türkmen, Kürt ve Arap beyleri onu sadece kendileri için değil, İslam için de bir kurtarıcı ve adil bir yönetici olarak görüp şunları söylerler:

“Bizler, canlarımız, mallarımız, evlatlarımız, ailemiz ve dinimizin emniyeti için size itaati arzuluyoruz. İslam'ı tatbik ve adaleti tesis için sizin hâkimiyetinizi zaruri görüyoruz.”⁷⁴

Son dönemin popüler yazarlarından Okay Tiryakioğlu, birçok Osmanlı padişahını konu aldığı tarihi roman serisinde Yavuz Sultan Selim'e üç eserle yer verir. *Yavuz*'da şehzadelik yıllarından başlayarak vefatına kadar geçen süreyi; babası ve kardeşleriyle girdiği taht mücadelesini, Şah İsmail'le şiirlerini, edebi mücadelelerini, mezhep-iktidar çatışmalarını; *Kurt ve Kuzgun*'da Şah İsmail'e, kardeşlerine ve babasına karşı yürüttüğü mücadeleyi anlatır. Bu romanda, cesareti, ciddiyeti, sert duruşu, ilme düşkünlüğü, ilim adamlarına saygısı, gaza fikriyle karımıza çıkar. *Yavuz*'da çocukluğundan beri kardeşlerine nazaran üstün özelliklere sahip Selim, babası ve kardeşlerinin istememelerine rağmen; “Osmanlı tahtına geçmek için hiçbir mücadeleden taviz vermez. Hz. Muhammet'in davası olarak nitelendirdiği İlä-yı Kelimetullah onun da davasıdır. Amacı, Allah'ın rızasını kazanabilmektir. Bu doğrultuda tarihin üzerine yüklediği birliği meydana getirme sorumluluğunu her zaman omuzlarında hissedilen bir roman kişisiyle karşılaşılır. Onun bu durumdan şikâyetçi olmak yerine, ulvi bir vazifenin hizmetçisi olduğu gerçeği doğrultusunda hareket ettiği görülür.”⁷⁵ Halk nezdinde âlemin temelidir. Devleti her şeyin üstünde tutar. Özellikle devletin geleceği söz konusu olduğunda kardeş sevgisini ikinci plana atar.

⁷² Mehmet Işık, *Son Türkmen Yavuz Sultan Selim Han'ın Sırdaşı*, Yediveren Yayınları, 2017.

⁷³ Cihan Erdem, *Cellat*, Kaldırım Yayınları, 2017

⁷⁴ Sinan Yaman, *a.g.tez.* 272

⁷⁵ Sinan Yaman, *a.g.tez.* 738.

Kararlıdır. İslam birliği ülküsüne inancı tamdır. Kitap okumayı seven, duygusal, sadelikten hoşlanan, dindar, yeri geldiğinde öfkeli, ihaneti asla affetmeyen, bilime ve bilim adamlarına değer veren, ileri görüşlü bir cihan padişahıdır. *Kayıp Sır*'da ise polisiye unsurlar daha ön plandadır. Roman, Mısır seferi esnasında Hz. Muhammet'in kabrini açarak na'şını kaçırma girişimleri, istihbarat örgütlerinin esrarengiz çabalarını konu alır.

İskender Pala'nın 34 bölüm olarak kaleme aldığı *Şah ve Sultan*'da asli şahıs kadrosunu Yavuz Sultan Selim Han, Şah İsmail, Taçlı (Bihruze) Hatun, Kamber Can ve Can Hüseyin oluşturmaktadır. Bu şahıslar etrafında olay örgüsünü oluşturan üç temel katmandan söz edilebilir. Bunlardan birincisi kendilerini cihan hükümdarı olarak gören Yavuz Sultan Selim ile Şah İsmail arasındaki çekişmedir. İki hükümdarın üstün gelme çabasını yansıtan ve her iki şahsiyetin hayatlarında derin etkiler bırakan bu mücadele, Yavuz Sultan Selim'in Çaldıran Savaşı'nda rakibini mağlup etmesiyle neticelenir. Roman kurgusunu besleyen kaynaklardan ikincisi, Şii-Sünnî çatışmasıdır. Çaldıran Savaşı'nın Safevi Devleti'nin hüküm sürdüğü topraklar üzerinde çok ciddi etki ve yansımaları olur. Adaletli olması ve iki kesimi kucaklamasıyla dikkat çeken Yavuz Sultan Selim'in savaştan galip olarak ayrılması Şah İsmail'in Sünnîlere yıllarca yaptığı her türlü eziyet ve işkencenin son bulduğu anlamına gelir. Şii-Sünnî çatışmasını 'kardeş kavgası' olarak niteleyen ve bazı sorgulamalar yapan yazar, Hz. Hüseyin'in öldürülmesi olayına atıfta bulunarak bu hadisenin tarihsel derinliklerine iner. Romanın üçüncü kurgusal boyutu, temel olaylarla koşut ilerleyen ve sürükleyiciliği sağlayan aşk sarmalıdır. Bu aşk sarmalının odağında Taçlı Hatun bulunmaktadır. Çaldıran Savaşı'nın kaybeden Şah, her şey gibi tutkuyla sevdiği Taçlı Hatun'u da savaş meydanında bırakmak durumunda kalmıştır. Sultan Selim de payitahta getirdiği Taçlı Hatun'u sever ancak onu Cafer Çelebi ile evlendirir. Ne var ki Taçlı Sultan da hayatı boyunca çocukluk aşkı Ömer'in çıkıp gelmesini beklemiştir.

Şah ve Sultan'da Şehzade Selim, bir kurtarıcı olarak takdir edilir. II. Beyazıt yönetiminin duygusallığı, pasifliği, devlet kademesindeki yöneticilerin beceriksizliği, adam kayırmacılık, vergilerdeki adaletsizlik ve Kızılbaşların tazyikleri halkın Selim'e karşı büyük bir ümit beslemesine neden olmuştur. Bu nedenle romanda toplum hayatı daha çok ön plana çıkar. Özellikle romanda geçen "*Çaldıran Ovası'nda yalnız iki ordu değil, bütün bir coğrafya sa-*

vaş(mıştır)”⁷⁶ belirlemesi, bu mücadelenin devletler nezdinde değil toplumun her kademesinde hissedildiğinin bir göstergesidir. Devleti ve ona itaati oldukça önemseyen Yavuz’un, insanları Alevi-Sünni diye ayırmadığını eğer bir fark olacaksa bunu devlete isyan şeklinde yorumladığını söyleyebiliriz. O, mülkü altındaki tebaasını dinlerine, mezheplerine, milliyetlerine göre değil devlete isyankâr oluşlarına göre cezalandırır:

“(O) tebaasının Kızılbaş veya Sünni olduğuna değil, devlete başkaldırıp kaldırmadığına göre işlem yapıyor, devlet menfaatlerinin zedelendiği yerlerde bunu yapan her kim olursa olsun, ister Sünni, ister Kızılbaş, ister Ermeni, ister Kürt, cezalandırılacağını buyuruyor ve elbetteki cezalandırıyor. Ona göre bir hükümdar, tebaasını oluşturan bir Ermeni veya Arap, bir Kürt veya Gürcü arasında ayırım yapmayacağı gibi Sünni veya Şii, Hanefi veya Maliki arasında da yapmamalıydı.”⁷⁷

Devlet adamlığının yanı sıra, herkese adaletle muamele eden Yavuz Sultan Selim, müdebbir, kararlı, cesur, aynı zamanda öfkeli bir padişahdır. Şah İsmail bile onu *Kahraman bir hükümdar* olarak tebci eder.

Yavuz Sultan Selim’le ilgili tespit edebildiğimiz kadarıyla ilk polisiye roman Batuhan İşcan tarafından kaleme alınan *Yolculuğun Gölgesinde Cinayetler*’dir. (2010)⁷⁸ Yavuz Sultan Selim’in Doğu seferlerini tamamladığı günlerde, Allami adlı ünlü bir denizcinin kendi vasiyeti üzerine mumyalanmış na’sının altı kişi tarafından denize götürülüşünü ve bu kişilerin yol boyunca esrarengiz cinayetlere kurban oluşlarını anlatan roman, düğümün sonuçta beklenmedik bir şekilde çözülmesiyle klasik polisiye anlatım kurgusuna yaslanır.⁷⁹ Oğuzhan Aslan tarafından kaleme alınan ve bir polisiye roman olan *Kıyamet Günlüğü / Kayıp Hanedan*’da da Yavuz Sultan Selim’in cihangirlik idealiyle ilgili bir gönderme yer alır.⁸⁰

Hasan Basri Bilgin tarafından kaleme alınan *Efetürk Yavuz Han*, Yavuz Sultan Selim’i destansı özelliklerle yücelten bir eserdir. Romanın henüz ilk sayfalarında geçen; “Ölümü öldürmüş, gözünü budaktan sakınmayan gerçek cengâver. Hak ve hakkaniyete bağlı üstün bir kişilik. Allah’tan başka kimseden

⁷⁶ İskender Pala, *Şah ve Sultan*, 2016, 200.

⁷⁷ İskender Pala, a.g.e. 146-147.

⁷⁸ Batuhan İşcan, *Yolculuğun Gölgesinde Cinayetler*, Doğan Kitap, 2010.

⁷⁹ Hikmet Akarsu, “Sedefkâr’ın Hikâyesi”, *Birgün Kitap Eki*, 13 Kasım 2010.

⁸⁰ Oğuzhan Aslan, *Kıyamet Günlüğü – Kayıp Hanedan*, Kanes Yayınları, 2015.

*korkmayan 'gönlü öbür dünyaya sevdalı' bu dünyayı hiçe sayan, Allah'tan başkasına kul olmayan bir büyük fani dünya umursamazı... Bir Alparslan...'*⁸¹ olumlaması, nasıl bir Yavuz portresinin çizildiğini açık bir şekilde belirler. Yavuz Sultan Selim bu romanda da âdil, bilime ve bilim adamlarına değer veren, cesur, savaşçı bir padişaktır.

Ayşe Tulun tarafından kaleme alınan, *İki Hükümdar Bir Kadın* ile *Tac-ı Sultan Selim* birbirinin devamı mahiyetinde iki romandır. Romanın birinci cildinde onun şehzadelik yıllarından hükümdarlık yoluna giden mücadelesi ele alınır. "*Taçlu Hatun, Yavuz Han ve Şah İsmail arasında paylaşılamayan bir kadındır. Hem bu eserde hem de ikinci cildinde Yavuz Han, tutkulu bir aşkın divanesi olarak ele alınır. İkinci ciltte, roman, Yavuz Han-Taçlu Hatun aşkı üzerine inşa edilir.*"⁸² Yavuz Selim, bu romanlarda İslam birliği idealine sahip, devleti yücelten, adil, dilinden duayı düşürmeyen, sürekli Kuran okuyan, namazlarını aksatmayan, mütevazı, samimi, şair, istişareye önem veren, kitap okumaktan hoşlanan ve zaman zaman oldukça öfkelenen, halka değer veren, biridir.

SONUÇ

Türk romanında Yavuz Sultan Selim'i konu aldığımız bu çalışma, başlangıcından günümüze kadar devam eden 150 yıllık bir dönemi kapsamaktadır. Bu geniş zaman diliminde Yavuz Sultan Selim üzerine yazılmış veya dolaylı yollarla ona temas eden romanlar ele alınmıştır. Bir buçuk asrı kapsayan bu araştırmada Yavuz Sultan Selim'in genel hatlarıyla romanlara nasıl yansdığı ve dönemin tarih anlayışına göre nasıl bir bakış açısıyla değerlendirildiği tespit edilmeye çalışılmıştır.

Yavuz Sultan Selim, Tanzimat döneminden 1950'li yıllara kadar geçen sürede, tarihi romancılarımızın pek ilgisini çekmemiştir. Bu bir asrı aşan zaman diliminde Kanuni Sultan Süleyman, Yıldırım Beyazıt, Fatih Sultan Mehmet, Sultan İbrahim gibi padişahlar dikkat çekmiş; bunların yanında akıncılar, harem hayatı ve bazı şehzadelere yer verilmiştir. Ancak bazı romanlarda onun cihangirlik fikri, devlet adamlığı, yavuzluğu ve cesaretine vurgu yapılmıştır. Cumhuriyet yıllarında ise Yavuz Sultan Selim'e sadece iki romanda yer verilmiştir.

⁸¹ Hasan Basri Bilgin, *Efetürk Yavuz Han*, Hayat Yayınları, İstanbul, 28.

⁸² Sinan Yaman, *agtez*, 767.

Türk edebiyatında Yavuz Sultan Selim’le ilgili yayımlanan ilk eser *Yavuz Sultan Selim Esir Kızlar Arasında* (1945) romanıdır. Yavuz Sultan Selim’in oldukça geri planda kaldığı bu eser, 61 sayfalık hacmiyle de roman olarak pek zayıftır. Onu müstakil olarak ele alan ilk çalışmayı Feridun Fazıl Tülbentçi tarafından 1947 tarihinde yayımlanan *Yavuz Sultan Selim Ağlıyor* adlı romanı olarak ele almak daha doğru olacaktır. Başka bir ifadeyle Türk edebiyatında ilk tarihi roman örneklerinin görüldüğü 1870’lerden 1950 yılına kadar yayımlanmış yüzlerce roman içinde Yavuz Sultan Selim’in müstakil olarak tek bir romana konu olduğunu görürüz.

Cumhuriyet yılları, Türk Tarih Tezinin uygulamaya konulduğu, edebi ürünlerde Osmanlı’ya ve özellikle de hanedan mensuplarına karşı olumsuz bir bakış açısının ortaya çıktığı bir dönemdir. Cumhuriyet rejiminin otoritesini tesis ettiği yıllarda yayımlanan birçok tarihi romanda Osmanlı Devleti’nin yükselmesinde büyük çabaları olan Yıldırım Beyazıt, Fatih Sultan Mehmet, Kanuni Sultan Süleyman veya Hürrem Sultan gibi hanedan mensupları ağır bir şekilde eleştirilmiş ve olabildiğince kötülenmişlerdir. Bu dönemde yayımlanan romanların birçoğunda neredeyse olumlu yönleriyle canlandırılan hanedan mensubu yok gibidir.

Yavuz Sultan Selim’e ise Cumhuriyet’in ilk yıllarında yayımlanan *Venedikli Köle* (1931) romanında temas edilmiş; burada da onun eğlenceye düşkünlüğüne ve sert mizacına kısaca vurgu yapılmıştır. Bu dönemde yayımlanan diğer romanlarda temas suretiyle de olsa Yavuz Sultan Selim hiçbir romanda kötülenmemiştir. Fatih, Kanuni, Beyazıt ve birçok hanedan mensubunun ele alındığı ve aşırı bir şekilde kötülendiği Cumhuriyet döneminde Yavuz’a yer verilmemesi ve adının geçtiği romanlarda da kötülenmemesi dikkat çekicidir.

Cumhuriyet döneminde yayınlanan romanlarda olumsuz padişah ve hanedan üyeleri imajı çok partili döneme doğru değişmeye başlar. Bu dönemde yayınlanan romanlarda padişah ve hanedan üyeleri olumlu özellikleriyle tasvir edilir. Yavuz Sultan Selim’le ilgili yazılan ilk romanda da (*Yavuz Sultan Selim Ağlıyor, 1947*) olumlu bir padişah portresinin çizildiğini görüyoruz. Feridun Fazıl Tülbentçi, bu romanı ve diğer romanlarında Osmanlı padişahlarına ve hanedan üyelerine oldukça olumlu yaklaşır.

Yavuz Sultan Selim Ağlıyor romanından sonra Yavuz Sultan Selim’i konu alan 30 roman yayımlanır. Bu romanlardan 20 adedinin 2000’li yıllardan sonra yayımlanması dikkat çekicidir. Yazarlarımızın önemli bir kısmı

da bu dönemde yayımlanan tarihi romanlarda Yavuz Sultan Selim’i İslam birliği fikrinin savunucusu, adaletli, fazıl, bilim adamlarına ve bilime değer veren, müdebbir, cesur, yeri geldiğinde öfkeli, kararlı, zaman zaman duygusal, şairlik cepheleriyle olumlu bir şekilde tasvir etmişlerdir. Onun babasını tahttan indirmesi, kardeşlerini ve bazı devlet adamlarını öldürtmesi ise devletin şahsında değerlendirilmiş, Yavuz’un zaman zaman yaşadığı pişmanlığa da bazı romanlarda yer verilmiştir. Ayrıca birçok romanda Fatih Sultan Mehmet’le Yavuz Sultan Selim arasında olumlu bir mukayese yapılarak her ikisinin Türk tarihine yaptıkları katkı tebci edilmiştir. Ancak sonuçta romanların çok önemli bir kısmında Yavuz Sultan Selim karakteri daha çok birbirini tekrarlamıştır. Tarihi romanların en önemli özelliklerinden birinin devrin ruhunu ve sosyal, kültürel atmosferini yakalamadaki başarısı olarak değerlendirdiğimizde Yavuz Sultan Selim karakterinin sürekli olarak merkezi konumda bulundurulması, cesareti, devlet adamlığı, güçlü yönleri dışında bir roman karakteri olarak insanî yönleriyle derinliğine inilmemesi ister istemez roman sanatı açısından bazı zaafın olduğunu ortaya koymuştur.

KAYNAKÇA

- AHMET RASİM, *Osmanlı Tarihi C. I*, Hikmet Neşriyat, İstanbul 2000.
- AHMET REŞİT, *Haritalı ve Resimli Mükemmel Tarih-i Osman-i*, ArtinAsaduryan Matbaası, Dersaadet 1328.
- AKARSU, Hikmet, “Sedefkâr’ın Hikâyesi”, *Birgün Kitap Eki*, 13 Kasım 2010.
- AKŞİT, Niyazi, *Padişahlarla Osmanlı Tarihi*, Dilek Yayınevi, İstanbul 1979.
- ALTIN, Şükrü, *Aşkın Adı Yavuz – Cariye*, Çelik Yayınevi, 2016.
- ASLAN, Oğuzhan, *Kıyamet Günlüğü – Kayıp Haneden*, Kanes Yayınları, İstanbul 2015.
- ATİK, Kayhan, *Lütfi Paşa ve Tevârih-i Âl-i Osman*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2001.
- BANOĞLU, Niyazi Ahmet, *Yavuz Sultan Selim Esir Kızlar Arasında*, İstanbul 1945.
- BİLGİN, Hasan Basri, *Efetürk Yavuz Han*, Hayat Yayınları, İstanbul 2011.
- CIHAN, Erdem, *Cellat*, Kaldırım Yayınları, İstanbul, 2017.
- ÇAVDAROĞLU, Burhan Erhan, “Askeri Dönüşüm Çağında Mercidabık ve Ridaniye Savaşları Üzerine Bir Tahlil”, *Ulakbilge*, C. V, S. 14, 2017, 1277-1278.
- DOĞAN, Erdem, *İda’nın Merhameti*, Postiga Yayınları, İstanbul 2009

- EFE ,Yiğit Recep, *Kumandan Yavuz Sultan Selim*, Acayip, 2017.
- ELDESSOUKY, Ahmed, *Türk Edebiyatında Tarihi Romanlar (Türk Tarihi İle İlgili, 1981-1985)*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2010.
- ERAY, Kaçen, *Oğuz Özdeş'in Tarihi Romanları*, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale 2012.
- ERDOĞAN, Dilek Nalbantlar, *Türk Edebiyatında Konusunu Türk Tarihinden Alan Romanlar (1991-1995)*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2015.
- ERENSAYIN Muhammed Ensar, *Türk Edebiyatında Konusunu Türk Tarihinden Alan Romanlar (2004)*, İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2016.
- GÜNDÜZ, Aydan, *Yavuz: Roma Sultanları*, Dharma Yayınları, 2011.
- GÜREL, Reşat, *Satrançla Örülen Dünya*, Bilge Oğuz Yayınları, 2017.
- HADÎDÎ, *Tevârih-i Âl-i Osman (1299-1523)*, Haz. Necdet Öztürk, Marmara Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1991.
- HOCA SADETTİN, *Tacü't-Tevarih*, Çev. İsmet Parmaksızoğlu, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1979.
- IŞIK, Mehmet, *Son Türkmen Yavuz Sultan Selim Han'ın Sırdaşı*, Yediveren Yayınları, 2017.
- İNBAŞI, Mehmet, "Yavuz Sultan Selim'in Şam'daki Vakfiyesi", A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, S. 16, 2001, 219-220.
- İŞCAN, Batuhan, *Yolculuğun Gölgesinde Cinayetler*, Doğan Kitap, İstanbul 2010.
- KABAAĞAÇ, Cevat Şakir, *Uluç Reis*, İstanbul 1962.
- KALELİZADE, Kemalettin Şükrü, *Venedikli Köle*, İstanbul 1931.
- KANTEMİR, Dimitri, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Yükseliş ve Çöküş Tarihi C.II*, Çev. Özdemir Çobanoğlu, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1979.
- KARACA, İsmail, *Türk Edebiyatında Tarihi Romanlar (Türk Tarihi İle İlgili, 1951-1960)*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 3 Cilt, İstanbul 2004.
- KILIÇ, Remzi, "Yavuz Sultan Selim Devri (1512-1520) Osmanlı-Özbek Münasebetleri", Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C. I, S. 1, 2001, 88-102.
- KIRILMIŞ, İlknur Tatar, *Türk Edebiyatında Tarihi Romanlar (Türk Tarihiyle İlgili 1961-1965)*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İst. 2007.

- KOZANOĞLU, Abdullah Ziya, *Kızıl Kadırga*, İstanbul 1974.
- KOZANOĞLU, Aptullah Ziya; *Türk Korsanları*, (13.b.), İstanbul 1978.
- LÜTFİ PAŞA, *Tevarih-i Âl-i Osman*, Matbaa-i Âmire, İstanbul 1341.
- MURAT, İbrahim, *Sultanın Öfkesi Yavuzun Sevdası*, Avrupa Yakası Yayınları, 2016.
- NAMIK KEMAL, *Cezmi*, İst. (6. b), 1335.
- NAMIK KEMAL, *Terâcîm-i Ahvâl - Sultan Selim*, Ahmet Mithat Matbaası, İstanbul 1873.
- ORUÇ, Duygu, *Türk Edebiyatında Konusunu Türk Tarihinden Alan Romanlar (2003)*, İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2015.
- Osmanlı Ansiklopedisi*, “Yavuz Sultan Selim (1512-1520)”, C. XII, Ed. Güler Eren, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999.
- ÖZDEŞ, Oğuz, *Kartal Başlı Kadırga*, (3. b) İstanbul 1974.
- ÖZDEŞ, Oğuz, *Yavuz’un Peçesi*, İstanbul 1964.
- ÖZMEN, Necmettin, *Türk Edebiyatında Konusunu Türk Tarihinden Alan Romanlar (2001-2002)*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul 2013.
- ÖZTUNA, Yılmaz, *Yavuz Sultân Selîm*, Ötüken Yayınevi, İstanbul 2017.
- PALA, İskender, *Şah ve Sultan*, Kapı Yayınları, İstanbul 2016.
- POLAT, Süleyman, “Arşiv Vesikaları Işığında Yavuz Sultan Selim Dönemi Seferlerinin İaşe Organizasyonuna Dair Yeni Tespitler”, *Gazi Akademik Bakış*, C. 11, S. 22, 2018, 183-204.
- RASİM, Ahmed, *Osmanlı Tarihi, C. I*, Hikmet Neşriyat, İstanbul 2000.
- REŞİD, Ahmed, *Haritalı ve Resimli Mükemmel Tarih-i Osman-i*, Artin Asaduryan Matbaası, Dersaadet 1328.
- SOLAKZADE, *Solakzade Tarihi*, Mahmud Bey Matbaası, İstanbul 1297.
- Subaşı Ebubekir, *Cihan Padişahı Yavuz Sultan Selim*, Mavi Lale Yayınları, İstanbul, 2009.
- SULAİMANOVA, Aigul, *Konusunu Türk Tarihinden Alan Tarihi Romanlar (1966-1970)*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2009.
- ŞEHBENDERZÂDE Filibeli Ahmet Hilmi, *Öksüz Turgut*, İstanbul 1326.
- TANSEL, Selâhattin, *Yavuz Sultan Selim*, Milli Eğitim Yayınları, Ankara 1969.

- TAŞTAN, Zeki, *Türk Edebiyatında Tarihi Romanlar (Türk Tarihi İle İlgili, 1871-1950)*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2 Cilt, İstanbul 2000.
- TEMUR, İrem, *Yavuz Bahadıröğlü'nun Tarihi Romanları ve Romancılığı*, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Edirne 2009.
- TİRYAKİOĞLU, Okay, *Yavuz*, Timaş Yayınları, İstanbul 2009.
- TİRYAKİOĞLU, Okay, *Kayıp Sır*, Timaş Yayınları, İstanbul 2016.
- TİRYAKİOĞLU, Okay, *Kurt ve Kuzgun*, Timaş Yayınları, İstanbul 2014.
- TOPDEMİR, Ramazan, *Türk Edebiyatında Tarihi Romanlar (Türk Tarihi İle İlgili, 1971-1980)*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2005.
- TULUN, Ayşe, *İki Hükümdar Bir Kadın*, Astrea Yayınları, İstanbul 2009.
- TULUN, Ayşe, *Tac-ı Sultan Selim*, Astrea Yayınları, İstanbul, 2010.
- TÜLBENTÇİ, Feridun Fazıl, *Şanlı Kadırgalar*, İstanbul 1964.
- TÜLBENTÇİ, Feridun Fazıl, *Yavuz Sultan Selim Ağhyor*, (8.b.), İstanbul 1977.
- YAMAN, Sinan Tarihi Roman Bağlamında Yavuz Sultan Selim Üzerine Yazılmış Eserler, Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kırşehir 2015.
- YILMAZ, Öztuna, *Yavuz Sultân Selîm*, Ötüken Yayınevi, İstanbul 2017.

“SELİM I IN TURKISH NOVEL”

Abstract

History is an indispensable source of inspiration for many writers and poets. There are hardly any authors who do not touch or mention the productive world of history. Turkish history, in particular, is an unexplored treasure.

Our writers and poets have also become aware of this treasure and have always benefited from the sources of the past. While the our writers and poets have benefited from history, they have preferred not only the Ottoman dynasty members but also Suleiman the Magnificent, Bayezid I, Mehmet II, Abdülhamit II, Mustafa Kemal Atatürk who gave the direction to the Turkish history. We can mention Selim I in this preference list. Selim I, which is frequently mentioned with his performances both during his years of prince and his short years of reign, has also been one of the inspiration sources of our literary world.

One of the literary genres inspired by Selim I is historical novels. In this study, we will try to determine the existence of Selim I in historical novels since the first novel samples to today's novels.

Keywords

Selim I, Turkish history, Ottoman Empire, historical novel, Egypt, Şirpençe.